

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic

Volume 11/3 Winter 2016, p. 2371-2386

DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.9327>

ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY

Article Info/Makale Bilgisi

✍ Received/Geliş: 15.02.2016

✓ Accepted/Kabul: 22.03.2016

✍ Referees/Hakemler: Prof. Dr. Mehmet Dursun ERDEM –

Doç. Dr. Alpaslan OKUR

This article was checked by iThenticate.

YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRENENLER İÇİN DİNLEME BECERİSİ ÖZ YETERLİK ÖLÇEĞİ GELİŞTİRİLMESİ

Havva YAMAN - Fatih Mehmet TULUMCU***

ÖZET

Hem ana dili eğitimi hem de yabancı dil öğretiminde doğrudan, sağlıklı bir iletişimin sağlanması için öğrenciye kazandırılması gereken en temel anlama becerisi dinlemedir. Doğal şartlar altında ana dili edinim sürecinde okul çağına gelene kadar birey, belli düzeyde dinleme becerisini geliştirir. Yabancı dil öğrenme sürecinde ise birey hedef dil ile daha geç tanışmakta ve temas süresi daha kısa olmaktadır. Bu noktada bireyin yabancı dil öğrenim sürecinde göstereceği irade, zor durumlar ile baş edebilme becerisi ve kendi kapasitesini performansla dönüştürebileceğine olan inancı dil eğitiminin sürekliliği ve verimliliği açısından önem arz etmektedir. Bu süreci en iyi ifade eden kavram öz yeterlidir. Bu araştırmanın amacı Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlerin dinleme becerisine yönelik öz yeterlik algısı ölçebilecek geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı geliştirmektedir. Bu kapsamda denemelik ölçeğin oluşturulması için ilgili literatür taranmış; uzman, öğretmen ve öğrenci görüşüne başvurulmuştur. Oluşturulan denemelik ölçek İstanbul Üniversitesi Dil Eğitim Merkezi ve Gaziantep Üniversitesi Türkçe Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezinde 2013-2014 eğitim-öğretim yılında yabancı dil olarak Türkçeyi öğrenen 228 öğrenciye uygulanmıştır. Uygulama sonuçları ile ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Yapılan analizler sonucunda üç alt boyuttan oluşan 18 maddelik bir ölçek elde edilmiştir. Birinci alt boyutun “temel bilgi düzeyi, ikinci alt boyutun “kavrama-sentez”, üçüncü alt boyutun “üst düzey değerlendirme” dinleme becerisi öz yeterlik algı düzeylerini ölçtüğü tespit edilmiştir. Bu üç boyutun (faktörün) açıkladıkları toplam varyans %63,389’dur. Maddelerin faktör yükleri 0,647 ile 0,783 değerleri arasındadır. Yapılan t-testi sonucunda maddelerin tümünün ayırt etme gücüne sahip olduğu tespit edilmiştir. Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen değerler modelin doğrulandığını göstermektedir. Ölçeğin Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı 0,941 olarak hesaplanmıştır.

* Doç. Dr. Sakarya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü El-mek: hyaman@sakarya.edu.tr

** Arş. Gör. Sakarya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü El-mek: ftulumcu@sakarya.edu.tr

Anahtar Kelimeler: Türkçe eğitimi, yabancılara Türkçe öğretimi, öz yeterlik, dinleme, ölçek geliştirme.

THE DEVELOPMENT OF LISTENING SKILL'S SELF EFFICACY FOR LEARNERS OF TURKISH AS A FOREIGN LANGUAGE

ABSTRACT

In both mother tongue education and teaching of foreign language directly the most basic comprehension skills required to students for smooth communication to ensure is "listening". Until individual reaches school age in mother tongue acquisition process under favorable conditions develops listening skills in certain level. But in the process of learning a foreign language, individual meets later and communication process of individual is shorter. At this point, shown will in the course of foreign language education of individual important from continuity and efficiency terms of language education the belief that individual can be transform to performance the own capacity and coping skills with difficult situation. The concept, which expressed the best is "self-efficacy". The purpose of this study is develop a valid and reliable assessment instrument measuring self-efficacy perception on listening skills' of learners of Turkish as a foreign language. In this context, relevant literature for trial scale to form have been studied, and opinions of students have been referenced. 228 students who learn Turkish as a foreign language in the academic year 2013-2014 in both University of İstanbul 'Language Education Center' and University of Gaziantep "Turkish Education Application and Research Center" formed trial scale are tested. The reliability and validity study of scale by the results of application has been made. The 18-item scale consisting of three sub-dimensions in results of analyses were obtained the first sub-dimension "level of basic knowledge", the second sub-dimension "grasp synthesis" and the third sub-dimension "senior level assesment." listening level was found to measure the levels of self-efficacy perceptions in all their. The total variance explained in these tree dimensions are %63,389. Factor loading of items is between 0.647 and 0.783. As a result of the t-test, all items have been found to have the power to discernment. Obtained values in these results of confirmatory factor indicate verification of model. The Cronbach's alpha reliability coefficient was calculated to be 0.941.

STRUCTURED ABSTRACT

Considering the acquisition of language is realized in a natural process, the most significant element building an individual's mother tongue is the fact that the individual's contact time with the mother tongue is longer than the one with any other foreign languages. It can be said that the most important difference between mother tongue and foreign language is the contact time today when language instruction indicates a methodological integrity and the concept of learner autonomy is highlighted. Taking the fact that listening activities are practised more intensely than speaking, writing and reading activities into consideration,

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 11/3 Winter 2016

efficiency of listening skills in foreign language instruction has played a highly important role in contact time with the language. An individual acquires listening and speaking skills at an important level in the first language s/he has contacted with since s/he was born mostly under natural circumstances without taking place in a formal education process. It has been known that cognitive, affective and psychological characteristics a child has during his/her developmental period also, doubtlessly, take place in this acquisition process. However, the level of acquaintance of the language with listening and speaking skills is not a situation encountered in the profile of a student learning a foreign language. Unless the required time a person should allocate for contact with a language, the need for learning a high level language, positive interest and motivation towards the language are present, foreign language instruction is realized in a formal frame. Therefore, listening skill should be significantly handled in helping acquire other skills in foreign language instruction and also considered with an individual's cognitive, affective and psychological disadvantages.

The aim of this research is to develop a valid and reliable scale instrument which can evaluate self-efficacy levels of listening skill for foreigners learning Turkish at levels of B2 and above. When the relevant literature is reviewed, it is seen that there have been few studies covering fundamental language skills, particularly listening skill, on Turkish instruction as a foreign language, which can be deemed as a new field of study. Furthermore, it can be claimed that this study is an original research in that it puts the student in the focus rather than the relevant instructor with self-efficacy which is an important concept created for learning by Social Cognitive Theory and it develops a self-efficacy scale for listening skill not included in the literature of teaching Turkish to foreigners.

Methodology

This research is a scale development (scaling) study. The population of this research is the students at B2 level or above instructed in TOMER of Gaziantep University and Tophane Central and Süleymaniye branches of Istanbul University Language Center in 2013-2014 academic year. In this research sampling has not been applied, instead, efforts have been made to reach to the whole population.

Since the aim of this research is to develop a reliable and valid scale for listening skill in Turkish of the foreigners, primarily the literature was reviewed in order to establish an item pool. An item pool consisting of 69 items defining listening skill competencies was established after the relevant literature was reviewed. Items written were delivered to two experts in field of "Turkish Instruction" and an expert in the field of "Testing and Assessment" for their opinions and some items were rearranged while some were disposed of the item pool. 19 items defining 69-item-listening skill competencies were disposed of the item pool and 2 items were rearranged. As a result, 5-point Likert type scale was created as a test scale from 50-item-listening skill pool. In case it is likely that students cannot understand or may understand a different meaning, items were assessed by 3 Turkish instructors and 3 students selected from Istanbul University Language Center. It was detected that there is

Turkish Studies

no element that might cause the items in the test scale not to be understood or to be understood in a different meaning.

SPSS 17.0 program was selected in order to develop the scale. For validity of the scales exploratory and confirmatory factor analysis was performed. For reliability of the scales, Cronbach Alpha internal consistency reliability coefficient was calculated.

Findings and Interpretation

A 18-item-scale which consists of three sub-dimensions has been obtained from the analyses performed. It has been detected that the first sub-dimension measures “fundamental knowledge level”, the second one measures “comprehension–synthesis”, and the third one measures “high-level evaluation”, which are listening skills self-efficacy perception levels. Total variance of these three dimensions (factors) is 63,389%. Factor loads of the items are between 0,647 and 0,783. It has been determined that all items have power to distinguish as a result of the t-test. Values obtained as a result of confirmatory factor analysis indicate that the model is confirmed. Cronbach’s Alpha reliability coefficient of the scale was calculated as 0,941.

On examining Items collected in the first sub-dimension, it is seen that primarily self-efficacy items for the questions related to a student’s listening comprehension are collected. The fact that the student was able to answer the questions about whom, what, how, when, why and where, which were directly related to what they listened, and recognize the subject and person mentioned and form questions about what they listened are associated with the components forming Turkish sentence structure. However, upon examining the other three items included in the first dimension, a structure different than the components appears. When these two structures are assessed together, it is seen that we encounter self-efficacy items related to a simple selective listening activity and focusing on fundamental structures about what is listened. Therefore, we can call the first sub-dimension as “fundamental knowledge level” in general.

On examining the items collected in the second sub-dimension, a high-level listening skill where they assess the content of what they have listened to, build constructions, distinguish what is important from what is not important, and find supporting details and helping opinions is found. However, considering it is necessary to distinguish this from third dimension, these are high level cognitive listening process: to identify the main sense of a poem, to notice heteronyms, and to distinguish real meanings from figurative meanings and this might require more knowledge about words and know-how. Therefore, the second dimension can be called as “comprehension-synthesis” in general while the third dimension is called as “high-level evaluation”. It can be concluded that the fact that sub-dimensions of listening skill self-efficacy scale appear to refer to cognitive levels and evaluations about at which level a student sees himself/herself by the help of self-efficacy is likely to be parallel with the potential success s/he can perform at elementary, intermediate and high level language skills of Turkish.

Turkish Studies

Keywords: Teaching Turkish, Teaching Turkish to foreigners, listening, self-efficacy, developing scale.

1.Giriş

Sözel iletişimde kaynağın gönderdiği mesajın alıcı tarafından anlaşılması, kaynak ile alıcının ortak kavram ve terimlere sahip olmasına bağlıdır (Aşılıoğlu, 2009: 57). Ortak kod sistemi, kavram ve terimlerden kasıt öncelikli olarak iletişim sürecine hâkim olan, kullanılan dildir. Bu anlamda yabancı dil öğretiminin temel amacının sağlıklı iletişim ortamı oluşturmak olduğu söylenebilir. Bu sağlıklı iletişimin gerçekleşmesinde iletişimin unsuru olan yedi ögenin (ileti, gönderici, alıcı, kanal, kod, bağlam, dönüt) asgari düzeyde oluşum şartlarını sağlaması beklenir. Sağlıklı bir iletişim, belirli bir bağlam içinde göndericinin ortak bir kod ve uygun bir kanal seçerek ulaştırmak istediği iletinin alıcıda ne kadar anlamını bulduğu ve göndericinin iletisi ile ilgili alıcıdan ne ölçüde dönüt alıp almadığı ile ilgilidir. Sağlıklı iletişimin temelinde de dinleme vardır. Dilin dört temel işlevinden biri olan dinleme, kişiler arasında iletişimin vazgeçilmez bir unsuru, anlatıcıdan gelen mesajları anlama ve yorumlama çabası; işitmeyi de içine alan kapsamlı, karmaşık, aktif bir süreç; çok boyutlu bir olgu; amaçlı bir davranış ve insanın seçme özgürlüğünün de bir yansıması olarak insan beyninin bilişsel süreçlerini gerektiren zihinsel bir etkinliktir (Epçaçan, 2013: 335). Dinleme bireyin ilk öğrenme alanıdır (Güneş, 2007: 73). İnsandaki bu dinleme etkinliğinin insanda ilk kazandırdığı unsur işitilenleri anlamlandırma sürecidir. Bu anlamlandırma, işitilenlere aşina olma süreci daha çok informal yönleri ile birlikte dil eğitim sürecini ifade eder. Dolayısıyla insan, hayatının çok önemli bir parçası olan dili dinleme becerisi sayesinde öğrenmekte ve kullanmaktadır (Özbay, 2010: 58).

Anadili ediniminde olduğu gibi yabancı dil öğreniminde de önce dinleme yoluyla çocukların bu dile karşı yakınlık duygusu geliştirmeleri beklenmelidir (Hanbay, 2013: 25). Dilin doğal bir süreç içinde edinimi düşünüldüğünde bireyin anadilini inşa eden en önemli unsurun anadilinden farklı bütün yabancı dillerden daha fazla anadili ile temas süresinin olmasıdır. Dil öğretimin yöntemsel bir bütünlük arz ettiği ve öğrenen özerkliği kavramın ön plana çıktığı günümüzde anadil ile yabancı dil arasındaki en önemli fark dil ile temas süresidir diyebiliriz. Bireydeki dinleme etkinliklerinin konuşma, yazma ve okuma etkinliklerinden daha yoğun bir şekilde gerçekleştiği düşünüldüğünde yabancı dil öğretiminde dinleme becerisinin etkinliği ve eğitiminin dil ile temasın süresinin önemi açısından oldukça önemli bir noktada durmaktadır.

Yabancı dil öğretiminde dört temel dil becerisinden en zor gelişeni dinleme becerisidir (Demirel, 2010: 98). Çünkü çoğunlukla anadil öğretiminde doğal koşullarda bir birey formal eğitim sürecine dahil olmadan dünyaya geldiği ilk andan itibaren temas ettiği birinci dil ile ilgili önemli bir düzeyde dinleme ve konuşma becerisini edinir. Bu edinim sürecinde hiç şüphesiz çocuğun gelişim döneminin sahip olduğu bilişsel, duyuşsal ve psikolojik özelliklerin de hâkim olduğu bilinmektedir. Ancak, dinleme ve konuşma becerisi ile birlikte dile olan aşinalık düzeyi yabancı dil öğretiminde öğrenci profili açısından pek karşılaşılan bir durum değildir. Kişinin dil ile temasa ayrılabilceği önemli sayılabilecek zaman dilimleri, üst düzey bir dil öğrenme ihtiyacı, dile yönelik olumlu ilgi ve motivasyon düzeyi olmadığı sürece yabancı dili öğretimi formal bir çerçevede gelişir. Dolayısıyla yabancı dil öğretiminde diğer becerilerinin kazandırılmasında dinleme becerisinin eğitimi etkinlikleri önemli bir çerçevede ele alınmalı ve öğrenen konumundaki bireyin bilişsel, duyuşsal ve psikolojik dezavantajları ile birlikte düşünülmelidir.

Dinleme eğitiminin temelinde her şeyden önce dinleyici vardır. Dinlemenin fiziksel ve bilişsel bir süreç olmanın yanında psikolojik olan yönü, dinleyicide psikolojik bir altyapının olmasını gerektirir. Bu bakımdan dinleme, seslerin ve varsa konuşma görüntülerinin farkında olmayla ve onlara dikkati vermeye başlayan, belli işitsel işaretlerin tanınması ve hatırlanmasıyla süren ve

Turkish Studies

anlamlandırılmasıyla son bulan psikolojik bir süreçtir (Ergin ve Birol, 2000: 115). Dinleme becerisi zekâ, işitme, dinlemenin öneminin farkında olma, konuya ilgi duyma, dikkat, algılama ve kavrama gibi fizyolojik ve psikolojik etkenler çerçevesinde gelişir (Özbay ve Barutçu, 2013: 954). Dolayısıyla dinleme eğitimi tutum, kaygı düzeyi, motivasyon ve dinleme amacı gibi psikolojik göstergelerden etkilenir. Özellikle dinleme eğitiminde başarılı sonuçlar alma beklentisi söz konusu olduğunda bu psikolojik göstergelerden akla ilk önce gelmesi gereken dinleme becerisi öz yeterliğidir.

Öğretim uygulamalarının başarısı ile öğrencinin özellikleri arasında paralel bir ilişki vardır. Bir öğretim uygulaması, hedef kitlesi olan öğrencilerin bilişsel, duyuşsal, toplumsal ve fizyolojik özelliklerini ve bu özelliklere dayalı gereksinimlerini dikkate aldığı sürece başarılı olabilecektir (Kuzgun ve Deryakulu, 2006: 8). Bu özelliklerinden biri de Sosyal Öğrenme Kuramı'nda ifade edilen bireyin öz yeterlik inancıdır. Öz yeterlik inancı, Sosyal Bilişsel Kuram'ın temel olarak dayandığı altı temel ilkedden biri olan öz yargılama kapasitesi (self-reflective capability) ile doğrudan ilişkilidir. Senemoğlu (2012: 223), öz yargılama kapasitesini “Sosyal öğrenme kuramının belki de en önemli ilkelerinden biri, insanların kendileri hakkında düşünme, yargıda bulunma kendilerini yansıtmaya kapasitesine sahip oluşlarıdır.” biçiminde ifade etmiştir. İnsanların sahip olduğu bu doğal kapasite, kişinin gerçek başarı durumları ve yeterlilikleri ile ilgili inançları öz yeterlik kapasitesinin oluşmasını sağlar. Her birey, gerçekleştirdiği her bir etkinlik için ne derece başarılı olduğu ile ilgili çeşitli yargılara sahiptir. Sahip olduğu bu yargılar bireyin başarı geçmişini ortaya koyar. Bireyin belirli alandaki bu başarı geçmişleri de öz yeterlik seviyesini etkiler (Bandura, 1986, 1997).

Bandura (1986: 361) self-efficacy kavramını “Bireyin belli bir performansı göstermek için gerekli etkinlikleri organize edip başarılı bir biçimde yapma kapasitesine ilişkin kendi hakkındaki yargısıdır.” şeklinde tanımlamıştır. Başka bir anlamda öz yeterlik, belirli bir aktiviteyi ve davranışları gerçekleştirmek için engellerin üstesinden gelme ile bireylerin yetenekleri ve kabiliyetlerine olan inancı ve güvenidir. Bandura (1995), öz yeterlik inancının dört temel kaynağı olduğunu ifade etmektedir. Bireyin öz yeterliği, özellikle deneyimlerinden ve yaptığı gözlemlerinden etkilenir. İnsan, her hangi bir durum karşısında karar vermek durumunda kaldığında ilk önce kendi deneyimlerini akla getirir. Eğer geçmiş yaşantısında karşılaştığı durum ile ilgili benzer durumların varlığı söz konusu ise yeni durumlar karşısında kişinin öz yeterlik algısı etkilenir. Bireyin deneyim ve gözlemleri dışında, bireye yönelen telkin amaçlı ifadeler ve bireyin psikolojik durumu da öz yeterlik algısını etkiler. İşcan (2011: 1320) yapılan telkinler sayesinde hata yapma korkusundan kurtulan öğrencinin farkında bile olmadığı öğrenme potansiyelini keşfetmesi ve verilen bilgiyi uzun süreyle hatırlaması sağlandığını belirtir.

İlgili literatür tarandığında öz yeterlik ile ilgili farklı alanlarda birçok araştırma karşımıza çıkmaktadır. Yabancılara Türkçe öğretimi ilgili çalışmalar dikkate alındığında öz yeterlik ile ilgili çalışmaların diğer çalışma alanlarına göre oldukça yeni olduğu kabul edilebilir. İlk karşımıza çıkan Büyükkız (2011) tarafından Türkçe öğrenen yabancı öğrencilerin yazma öz yeterliği ile ilgili çalışmasıdır. Bu doktora tez çalışmasının dışında Büyükkız (2012) tarafından gerçekleştirilen yazma öz yeterliği ve Sallabaş (2012) tarafından gerçekleştirilen konuşma öz yeterliği yabancılara Türkçe öğretimi ile ilgili yapılan ölçek geliştirme çalışmalarıdır. Yapılan bu üç çalışma dışında yabancılara Türkçe öğretiminde öz yeterlik ölçeği geliştirme konusunda öğreneni merkeze alan başka bir çalışma karşımıza çıkmamaktadır. Bunlar dışında öz yeterlik ile ilgili araştırmalara konu olan çalışmaların büyük çoğunluğunu Türkçe anadil eğitimine yönelik dinleme, okuma, konuşma ve yazma becerileri ile ilgili öz yeterlik ölçek geliştirme çalışmalarıdır. Bu çalışmalardan Epcapan ve Demirel (2011) tarafından gerçekleştirilen okuma becerisi ile ilgili; Demir (2013), Şengül (2013) ve Demir (2014) tarafından gerçekleştirilen yazma becerisi ile ilgili ölçek geliştirme çalışmaları öğrenciye yönelik gerçekleştirilen öz yeterlik çalışmalarıdır. Öğretmen adaylarına yönelik öz yeterlik ölçeği geliştirme çalışmaları ise Katrancı ve Melanlıoğlu (2013) tarafından gerçekleştirilen konuşma becerisi; Karabay

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 11/3 Winter 2016

(2013), Topçuoğlu Ünal ve Sever (2013) tarafından gerçekleştirilen okuma becerisi; Kurudayıoğlu ve Kana (2013) tarafından gerçekleştirilen dinleme becerisi ile ilgili çalışmalar oluşturmaktadır.

Sonuç olarak bakıldığında yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde bireyin dil becerilerini en verimli düzeyde kazanabileceği eğitim ortamlarının oluşturulması ve eğitim programlarının düzenlenmesi için bireylerin öz yeterlik algısının önemli bir açıklayıcı olmasına karşın ilgili literatür tarandığında özellikle dinleme becerisi başta olmak üzere temel dil becerilerini doğrudan kapsamına alan çalışmaların varlığının oldukça az olduğu görülür. Bu çalışmanın yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde dinleme becerisini ele alması ve öğrenen merkezli bir öz yeterlik ölçeği geliştirme çalışması olması bakımından önemli bir yere sahip olduğu söylenebilir.

2. Yöntem

Bu araştırmanın amacı B2 ve B2 seviyesi üzerindeki Türkçe öğrenen yabancılar için dinleme becerisine yönelik öz yeterlik düzeylerini ölçebilecek geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı geliştirmektir. Bu araştırma bir ölçek geliştirme (ölçekleme) çalışmasıdır. Psikolojik ölçek geliştirme, bireyin ölçülmesi amaçlanan sadece ilgili özelliğini uyuracak uyarıcılar takımını ve bu uyarıcılara uygun tepki kategorilerini oluşturma süreci ve işleminin adıdır (Erkuş, 2012: 15).

Araştırmanın evrenini 2013-2014 eğitim öğretim yılında İstanbul Üniversitesi Dil Merkezi'nin Tophane Merkez ve Süleymaniye şubeleri ile Gaziantep Üniversitesi TÖMER'de öğrenim gören B2 ve B2'nin üzeri seviyesindeki öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmada örneklem alma yoluna gidilmeyip evrenin tamamına ulaşılmaya çalışılmıştır.

Tablo 1: Araştırmanın Evrenini Oluşturan Merkezler ve Ulaşılan Öğrenci Sayıları

Merkez Adı	Öğrenci Sayısı
İstanbul Üniversitesi Dil Merkezi	176
Gaziantep Üniversitesi Türkçe Öğrenim Merkezi	52
Toplam	228

Araştırmaya katılan öğrencilerin 101'i (% 44,3) erkek, 98'i (% 43,0) kız öğrencidir. Araştırmaya katılan 29 (%12,7) öğrenci cinsiyetini belirtmemiştir. Araştırmaya 68 farklı ülkeden öğrencinin iştirak ettiği tespit edilmiş. 228 öğrenciden 20'si (%8,8) geldiği ülkeyi belirtmemiştir. Araştırmaya 55 farklı ana dili konuşan öğrencilerin iştirak ettiği tespit edilmiştir. 228 öğrenciden 19 öğrenci konuştuğu ana dil hakkında bilgi vermemiştir.

Madde yazımı (madde havuzu oluşturma), ilgili literatürün taranmasını gerektirir (Büyüköztürk, 2011: 128) Dolayısıyla araştırmanın temel amacı yabancılar için Türkçe dinleme becerilerine yönelik geçerli ve güvenilir bir ölçek geliştirme olduğundan öncelikle madde havuzu oluşturmak için ilgili literatür taranmıştır. İlgili literatürün taranması sonucu 69 maddelik dinleme becerisi yeterliliklerini ifade eden madde havuzu oluşturulmuştur.

Yazılan maddeler "Türkçe Eğitimi" alanında uzman olan iki kişi ile "Ölçme ve Değerlendirme" alanında uzman bir kişinin görüşüne sunulurken kimi maddeler için yeniden düzenleme, kimi maddeler için madde havuzundan atma yoluna gidilmiştir. 69 maddelik dinleme becerisi yeterliliklerini ifade eden 19 madde, madde havuzundan atılmış; 2 madde yeniden düzenlenmiştir. Sonuç olarak 50 madde dinleme becerisine yönelik 5'li likert tipi denemelik ölçek oluşturulmuştur. Öğrencilerin anlayamama veya farklı anlam çıkarabilecekleri ihtimaline karşın İstanbul Üniversitesi Dil Merkezi'nde tesadüfi seçilen 3 Türkçe öğretmeni okutman ve 3 öğrenci ile maddeler değerlendirilmiştir. Denemelik ölçek içindeki maddelerin anlaşılmasına veya olduğundan farklı anlaşılmasına sebep olacak her hangi bir unsura rastlanmadığı tespit edilmiştir.

Ölçek geliştirmek için SPSS 17.0 paket programı seçilmiştir. Ölçeklerin geçerlik çalışması için açımlayıcı ve doğrulamayı faktör analizi yapılmıştır. Ölçeklerin güvenilirlik çalışması için Cronbach Alpha iç tutarlılık güvenilirlik katsayısı hesaplanmıştır.

3. Bulgular

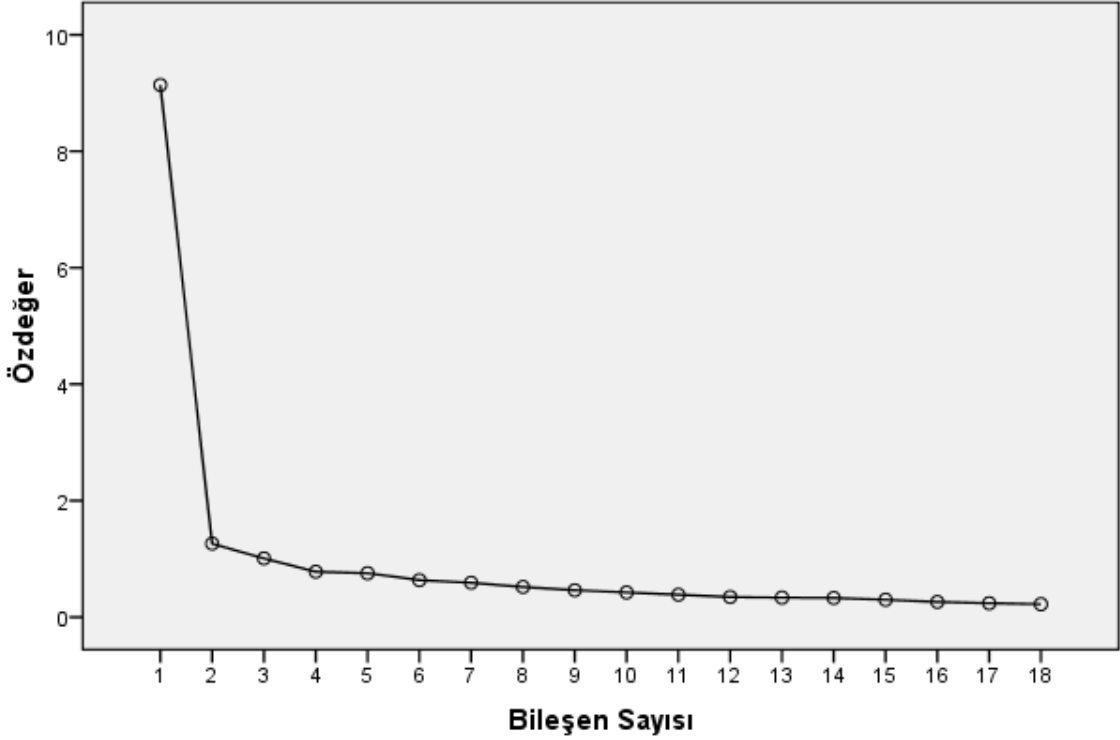
3.1. Ölçeğin Geçerliğine İlişkin Bulgular

3.1.1. Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA) Bulgular

Açımlayıcı faktör analizinden önce, örneklem büyüklüğünün faktörleşmeye uygunluğunu test amacıyla Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) testi uygulanmıştır. Analiz sonucunda KMO değerinin 0,930 olduğu belirlenmiştir. Bu değerin 0.60'dan yüksek olması önerilir. Bu değerin 0,80'den yüksek olması iyi, 0,90'dan yüksek olması faktör analizi için oldukça iyi olduğunu gösterir (Leech, Barrett ve Morgan, 2005). Dolayısıyla örneklem büyüklüğünün faktörleşmeye mükemmel derecede uyumlu olduğu görölmektedir.

Ayrıca Bartlett küresellik testi değeri 5793,261 ($p= 0,000$) olarak bulunmuştur. Bartlett küresellik testinde p değerinin anlamlı olması ($p<0,05$) verilerin faktör analizine uygun olduğunu gösterir. Sonuç olarak bakıldığında KMO değerine ve Bartlett küresellik testine bakarak bu verilerin faktör analizine uygun olduğu belirlenmiştir.

50 madde ile döndürme işlemi olmaksızın yapılan faktör analizi sonucunda 50 maddenin genel olarak dokuz boyutta toplandığı görölmüştür. Döndürölmüş faktör analizinde varimax yöntemi kullanılmıştır. Maddelere ilişkin faktör yük değerleri 0,40'dan düşük olanlar ve iki ayrı boyut tarafından açıklanan maddelerin faktör yük değerleri arasındaki fark 0,10 değerinden küçük ise ilgili madde ölçekten çıkartılmıştır.

Scree Plot**Şekil:** Öz Değer Bileşen Grafiği

Analizde önemli faktör sayısı öz değer ölçütüne göre üç olarak tanımlanmıştır. Bu durum, öz değerlere göre çizilen çizgi grafiğinde de açıkça görülmektedir. Grafikte, birinci faktörden sonra yüksek ivmeli bir düşüş gözlenmektedir. Bu durum ölçeğin genel bir faktöre sahip olacağını söylemektedir. Öte yandan, ikinci ve üçüncü faktörden sonra da daha az olmakla birlikte ivmeli bir düşüş gözlenmekte olup buna göre ölçeğin üç faktörlü olabileceği düşünülebilir. Dördüncü ve sonraki faktörlerde grafiğin genel gidişi yatay olup, önemli bir düşüş eğilimi gözlenmemektedir. Yani, dördüncü ve sonraki faktörlerin varyansa olan katkıları birbirine yakındır.

Maddelere uygulanan dokuz döndürme işlemi sonucunda maddelere ait faktör yüklerinin üç alt boyutta yüksek faktör yüküne sahip olduğu görülmüştür. Tablo 2’de döndürülmüş bileşenler matrisine ilişkin bilgiler bulunmaktadır.

Tablo 2: Döndürülmüş Temel Bileşenler Analizi Sonuçları

Maddeler	Boyutlar		
	1. Boyut	2. Boyut	3. Boyut
d7	,792		
d9	,773		
d12	,742		
d11	,737		
d8	,714		
d42	,700		
d20	,698		
d22	,671		
d6	,642		
d25	,642		
d18	,626		
d45		,783	
d43		,711	
d38		,694	
d36		,647	
d27			,740
d35			,704
d24			,610

Tablo 2’deki boyutlara ait maddeler incelendiğinde her bir boyutun öğrencilerin dinlemeye yönelik farklı düzeydeki öz yeterliklerini ölçmeye yönelik olduğu belirlenmiştir. Birinci alt boyut öğrencilerin “temel bilgi düzeyi” dinleme becerisi öz yeterliğini ölçtüğü ve 11 maddeden (6, 7, 8, 9, 11, 12, 18, 20, 22, 25, 42) oluştuğu görülmüştür. Maddelerin faktör yükleri 0,626 ile 0,792 değerleri arasında sıraladığı görülmüştür. İkinci alt boyut, öğrencilerin “kavrama – sentez” dinleme becerisi öz yeterliğini ölçtüğü ve 4 maddeden (36, 38, 43, 45) oluştuğu görülmüştür. Maddelerin faktör yükleri 0,647 ile 0,783 değerleri arasında olduğu görülmüştür. Üçüncü alt boyut öğrencilerin, “üst düzey değerlendirme” dinleme becerisi öz yeterliğini ölçtüğü ve 3 maddeden (24, 27, 35) yönelik olduğu tespit edilmiştir. Maddelerin faktör yükleri 0,610 ile 0,740 değerleri arasında yer aldığı görülmüştür. Tablo 16’da açıklanan toplam varyans değerlerine ilişkin bilgiler verilmiştir.

Tablo 3: Ölçeğin Alt Boyutlarının Öz Değerleri ve Açıkladıkları Varyans Yüzdeleri

Boyut	Öz Değerler		
	Öz Değer	Açıklanan Varyans	Açıklanan Toplam Varyans
1.Boyut	9,138	50,766	50,766
2.Boyut	1,263	7,016	57,783
3.Boyut	1,009	5,606	63,389

Açıklanan Toplam Varyans tablosu incelendiğinde birinci boyutun öz değeri 9,138 ve toplam varyansın %50,766’sını açıkladığı; ikinci boyutun öz değeri 1,263 ve açıklanan varyans yüzdesi 7,016’sını açıkladığı; üçüncü faktörün öz değeri 1,009 ve açıklanan varyans yüzdesi 5,606’sını açıkladığı görülmektedir. Bu üç faktörün ölçeğe ilişkin açıkladıkları toplam varyans %63,389’dur.

Turkish Studies

Buna göre, analizde önemli faktör olarak ortaya çıkan üç faktörün birlikte maddelerdeki toplam ve ölçeğe ilişkin varyansın çoğunluğunu açıkladıkları görülmektedir.

Tablo 4: Ölçek Maddelerinin Ayırt Ediciliğine İlişkin T Testi Sonuçları

	Grup	N	Ortalama	ss	t	sd	p
Dinleme 6	Alt	60	3,0679	1,01122	-9,242	118	,000
	Üst	60	4,4500	,56524			
Dinleme 7	Alt	60	2,8640	1,06307	-10,224	118	,000
	Üst	60	4,4333	,53256			
Dinleme 8	Alt	60	2,8072	1,07395	-9,856	118	,000
	Üst	60	4,4000	,64309			
Dinleme 9	Alt	60	2,8316	1,14111	-9,460	118	,000
	Üst	60	4,4667	,70028			
Dinleme 11	Alt	60	3,0053	1,06646	-9,171	118	,000
	Üst	60	4,4333	,56348			
Dinleme 12	Alt	60	3,1023	1,17912	-8,343	118	,000
	Üst	60	4,4833	,50394			
Dinleme 18	Alt	60	2,9540	,98088	-9,160	118	,000
	Üst	60	4,2937	,56695			
Dinleme 20	Alt	60	2,9815	1,14431	-9,620	118	,000
	Üst	60	4,5500	,53441			
Dinleme 22	Alt	60	2,9429	1,04706	-8,988	118	,000
	Üst	60	4,4500	,76856			
Dinleme 24	Alt	60	3,0869	1,14200	-6,965	118	,000
	Üst	60	4,2167	,52373			
Dinleme 25	Alt	60	2,9119	1,06016	-8,690	118	,000
	Üst	60	4,2667	,57833			
Dinleme 27	Alt	60	2,9743	1,04289	-5,882	118	,000
	Üst	60	4,0167	,89237			
Dinleme 35	Alt	60	2,8851	1,03591	-7,965	118	,000
	Üst	60	4,1667	,69298			
Dinleme 36	Alt	60	2,9286	,99727	-8,419	118	,000
	Üst	60	4,2167	,64022			
Dinleme 38	Alt	60	3,1268	1,05477	-7,788	118	,000
	Üst	60	4,3167	,53652			
Dinleme 42	Alt	60	2,9298	,92148	-10,485	118	,000
	Üst	60	4,3333	,47538			
Dinleme 43	Alt	60	3,0474	,98571	-7,696	118	,000
	Üst	60	4,2333	,67313			
Dinleme 45	Alt	60	3,0433	,99166	-6,518	118	,000
	Üst	60	4,0760	,72308			

Tablo 4 incelendiğinde ölçekte yer alan maddelerin tamamının %27'lik alt ve üst gruplar için ayırt edici olduğu görülmektedir ($p < 0,05$). Bu sonuçlardan hareketle ölçekte yer alan maddelerin

Turkish Studies

dinleme becerisi öz yeterlik düzeyleri yüksek olan öğrenciler ile öz yeterlik düzeyleri düşük olan öğrencileri ayırt edebildiğini söylemek mümkündür.

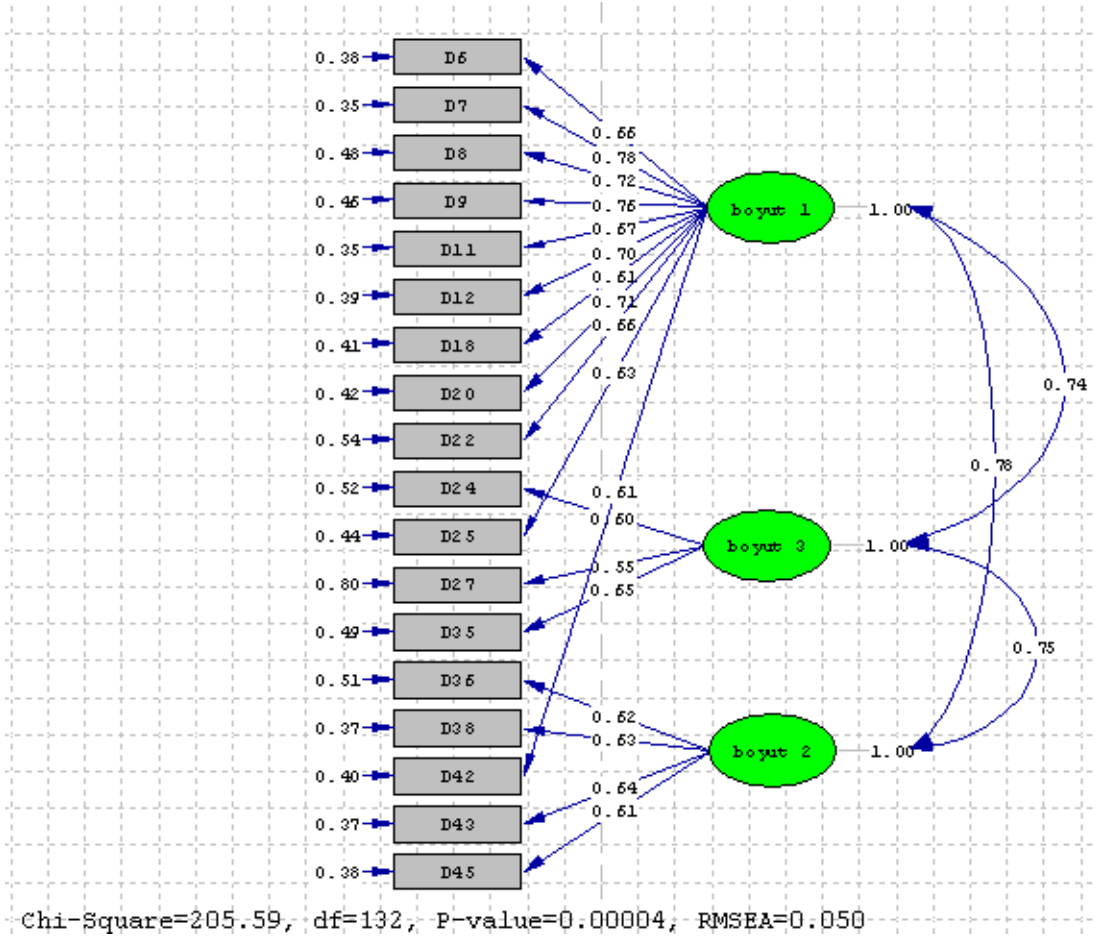
3.1.2. Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) Bulguları

Açımlayıcı faktör analizi sonucunda ortaya çıkan üç boyutlu yapının geçerliğini değerlendirmek için doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi sonucu elde edilen bulgular şekil 2’de ve tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5: Yabancılar İçin Türkçe Dinleme Becerisi Öz Yeterlik Ölçeğinin Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonucu

X ²	205,59
sd	132
X ² /sd	1,55
NFI (Normed Fit Index)	0,97
CFI (Comparative Fit Index)	0,96
SRMR (Standardized Root Mean Square Residual)	0,044
RMSEA (Root Mean Square Error of Approximation)	0,050
GFI (Goodness of FitIndex)	0,91

Doğrulayıcı faktör analizinde, yapının uygunluğu için model uygunluk ölçütlerinden RMSEA(Root Mean Square Error of Approximation), SRMR (Standardized Root Mean Square Residual), GFI (Goodness of FitIndex), CFI (Comparative FitIndex), NFI (Normed Fit Index) değerleri dikkate alınmıştır. Elde edilen sonuçlara göre modelin uygun olması durumunda 0,08’in altında olması gereken RMSEA değerinin 0,050 ve SRMR değerinin 0,044 olduğu belirlenmiştir. Ayrıca modelin uygunluğu durumunda 0,90 ve üzerinde olması gereken GFI değerinin 0,91, CFI değerinin 0,99 NFI değerinin 0,97 olduğu görülmüştür. Ayrıca şekil 2 incelendiğinde X²’nin serbestlik derecesine (sd) oranı üçün altında (1,55) olmasından dolayı mükemmel uyuma sahiptir. Kline (2011)’e göre elde edilen bu bulgular, modelin veriler tarafından doğrulandığını göstermektedir.

Şekil 2: Yabancılar İçin Türkçe Dinleme Becerisi Öz Yeterlik Ölçeğinin Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonucu

3.2. Ölçeğin güvenirliliğine ilişkin bulgular

Ölçeğin güvenirliliğini belirlemek için Cronbach Alpha iç tutarlılık güvenirlilik katsayısına bakılmıştır. Birinci alt boyut için güvenirlilik katsayısı 0,931; ikinci alt boyut için güvenirlilik katsayısı 0,802; üçüncü alt boyut için 0,650 ve Yabancılar İçin Türkçe Dinleme Becerisi Öz Yeterlik Ölçeği'nin güvenirlilik katsayısı 0,941 olarak bulunmuştur.

4. Sonuçlar

Yapılan analizler sonucunda üç alt boyuttan oluşan 18 maddelik bir ölçek elde edilmiştir. Birinci alt boyutun “temel bilgi düzeyi, ikinci alt boyutun “kavrama–sentez”, üçüncü alt boyutun “üst düzey değerlendirme” dinleme becerisi öz yeterlik algı düzeylerini ölçtüğü tespit edilmiştir. Bu üç boyutun (faktörün) açıkladıkları toplam varyans %63,389'dur. Maddelerin faktör yükleri 0,647 ile 0,783 değerleri arasındadır. Yapılan t-testi sonucunda maddelerin tümünün ayırt etme gücüne sahip olduğu tespit edilmiştir. Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen değerler modelin doğrulandığını göstermektedir. Ölçeğin Cronbach Alfa güvenirlilik katsayısı 0,941 olarak hesaplanmıştır.

Birinci alt boyuta toplanan maddeler incelendiğinde öncelikle öğrencinin dinlediğini anlamaya yönelik sorulara ilişkin öz yeterlilik maddelerinin toplandığı görülmektedir. Öğrenciye

dinledikleri ile ilgili doğrudan yöneltilen kim, ne, nasıl, ne zaman, niçin, nerede sorularına cevap verebilme, bahsedilen nesne, kişiyi fark edebilme ve dinlediklerine ilişkin sorular oluşturabilme Türkçenin cümle yapısını oluşturan öğeleri akla getirmektedir. Fakat birinci boyutta yer alan diğer üç maddeye bakıldığında öğelerden farklı bir yapı karşımıza çıkar. Bu iki yapı birlikte değerlendirildiğinde dinlenenler ile ilgili temel yapılara odaklanma, basit seçici bir dinleme faaliyeti ile ilgili öz yeterlik maddelerinin karşımıza çıktığı görülür. Dolayısıyla birinci alt boyut için genel olarak “temel bilgi düzeyi” diyebiliriz.

İkinci alt boyutta toplanan maddeler incelediğinde dinledikleri ile ilgili içeriği değerlendirme, kurgular oluşturma, önemliyi önemsizi ayırt etme, destekleyici ayrıntıları ve yardımcı fikirleri bulabilme üst düzey bir dinleme becerisini ifade eder. Fakat üçüncü boyuttan ayrımı yapılması gerekliliği göz önünde bulundurulduğunda şiirin ana duygusunu belirleyebilme, eş sesli kelimenin ayırımına varabilme, gerçek ve mecaz anlamların ayırımını yapabilme gibi öz yeterlik maddeleri de üst düzey bilişsel bir dinleme sürecini ifade eder ve daha çok kelime, yöntem bilgisini gerektirebilir. Dolayısıyla ikinci boyut için genel olarak “kavrama-sentez”, üçüncü boyut için ise genel olarak “üst düzey-değerlendirme” diyebiliriz. Dinleme becerisi öz yeterlik ölçeğinin alt boyutlarının bilişsel düzeyleri ifade eder bir yapıda karşımıza çıkması öz yeterlik ile öğrencinin kendini hangi seviyede gördüğünü ile ilgili değerlendirmelerin Türkçenin temel, orta ve üst düzey dil becerilerinde gösterebileceği başarı potansiyeli ile benzer paralellikte olabileceği olasılığına bağlayabiliriz.

KAYNAKÇA

- Aşlıoğlu, B. (2009). Türkçe Öğretmen Adaylarına Göre Derslerde Karşılaşılan Başlıca Dinleme Engelleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(29), 45-63. ISSN:1304-0278.
- Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. New York: W. H. Freeman and Company.
- Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Büyükkız, K. K. (2012). Türkçeyi İkinci Dil Olarak Öğrenen Yabancılar İçin Yazma Becerisi Öz Yeterlilik Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlilik ve Güvenilirlik Çalışması. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9 (18), 69-80.
- Büyükkız, K. K. (2011). Türkçeyi Yabancı Dil Olarak Öğrenenlerin Yazma Becerileri İle Öz Yeterlilik Algıları Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma. *Doktora tezi*. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Büyükkız, Ş. (2013). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı* (19.Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Demir, T. (2014). Yazma Öz Yeterlilik Ölçeğinin Türkçe Formunun Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Kafkas Üniversitesi, e – Kafkas Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1 (1), 67-74.
- Demir, T. (2013). İlköğretim Öğrencilerinin Yaratıcı Yazma Becerileri İle Yazma Özyeterlilik Algısı İlişkisi Üzerine Bir Çalışma. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 2 (1), 84-114.
- Demirel, Ö. (2010). *Yabancı Dil Öğretimi Dil Pasaportu Dil Biyografisi Dil Dosyası* (5. Baskı). Ankara: Pegem Yayınları.

- Epçaçan, C. (2013). Temel Bir Dil Becerisi Olarak Dinleme ve Dinleme Eğitimi. Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Türkçenin Eğitimi Öğretimi Özel Sayısı, 11, 331-357.
- Epçaçan, C., Demirel, Ö. (2011). Okuduğunu Anlama Öz Yeterlik Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 4 (16), 120-128.
- Ergin, A., Birol, C. (2000). Eğitimde iletişim. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Erkuş, A. (2012). Psikolojide Ölçme ve Ölçek Geliştirme. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Güneş, F. (2007). Türkçe Öğretimi ve Zihinsel Yapılandırma. Ankara: Nobel Yayınları.
- Hanbay, O. (2013). Çocuklara Yabancı Dil Öğretimi. Ankara: Anı Yayıncılık.
- İşcan, A. (2011). Yabancılar Türkçe Öğretiminde Suggestopediyanın (Telkin Yöntemi) Kullanımı. Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Volume 6 (1), p. 1317-1322, www.turkishstudies.net, ANKARA – TURKEY
- Karabay, A. (2013). Eleştirel Okuma Öz Yeterlik Algı Ölçeğinin Geliştirilmesi. Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Volume 8 (13), p. 1107-1122, www.turkishstudies.net, ANKARA – TURKEY
- Katranç, M. ve Melanlıoğlu, D. (2013). Öğretmen Adaylarına Yönelik Konuşma Öz Yeterlik Ölçeği: Geçerlik Ve Güvenilirlik Çalışması. International Journal of Social Science, 6 (6), 651-665. DOI: <http://dx.doi.org/10.9761/JASSS1407>
- Kline, R. B. (2011). Principles and Practice of Structural Equation Modeling (3rd ed.). New York: The Guilford Press.
- Kurudayıoğlu, M., Kana, F. (2013). Türkçe Öğretmeni Adaylarının Dinleme Becerisi ve Dinleme Eğitimi Özyeterlik Algıları. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 9 (2), 245-258.
- Kuzgun, Y., Deryakulu, D. (2006). Bireysel Farklılıklar ve Eğitime Yansımaları. Eğitimde Bireysel Farklılıklar. Y. Kuzgun ve D. Deryakulu (Editörler). (İkinci baskı), s. 1-11. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Leech, N. L., Barret, K. C. and Morgan G. A. (2005). SPSS for Intermediate Statics: Use and Interpretation (2nd Edition). New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Inc. Özbay, M. (2010). Anlama Teknikleri II Dinleme Eğitimi. (İkinci Baskı). Ankara: Öncü Kitap.
- Özbay, M. (2010). Anlama Teknikleri II Dinleme Eğitimi. (İkinci Baskı). Ankara: Öncü Kitap.
- Özbay, M., Barutçu, T. (2013). Dil Psikolojisi Ve Türkçe Öğretimi. Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Türkçenin Eğitimi Öğretimi Özel Sayısı, 11, 933-973.
- Sallabaş, E.M. (2012). Türkçeyi Yabancı Dil Olarak Öğrenenlerin Konuşma Öz Yeterliliklerinin Değerlendirilmesi. Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, 16(2), 269-290
- Senemoğlu, N. (2012). Gelişim Öğrenme ve Öğretim (22. Baskı). Ankara: Pegem Yayınevi
- Şengül, M. (2013). Ortaokul Öğrencilerine Yönelik “Yazma Öz Yeterlilikleri Ölçeği” Geliştirme Çalışması. Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, 171, 81-94.
- Topçuoğlu Ünal, F. ve Sever, A. (2013). Türkçe Öğretmeni Adaylarının Eleştirel Okumaya Yönelik Özyeterlik Algıları. Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi, 2(6), 33-42.

Citation Information/Kaynakça Bilgisi

Yaman, H. & Tulumcu, F.M. (2016). “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenenler İçin Dinleme Becerisi Öz Yeterlik Ölçeği Geliştirilmesi / The Development of Listening Skill’s Self Efficacy for Learners of Turkish as a Foreign Language”, *TURKISH STUDIES -International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-*, ISSN: 1308-2140, (Prof. Dr. Hayati Akyol Armağanı), Volume 11/3 Winter 2016, ANKARA/TURKEY, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.9327>, p. 2371-2386.